

16
I. N. D. O. M.

DISSERTATIO GRADUALIS

DE

BONITATE DIVINA, IN MEN-
TIS HUMANÆ IMPERFE-
CTIONIBUS CONSPICUA,

QUAM

CONSENTIENTE SENATU PHILOSOPHICO
IN REGIA ACADEMIA ABOËNSI,

PRÆSIDE

MAG. JOHANNÉ BILMARK,

HISTOR. AC PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORDIN.

PUBLICÉ EXAMINANDAM SISTIT

NICOLAUS GUSTAVUS BRANDER,

SATACUNDENSIS,

IN AUDITORIO SUPERIORI

DIE XXVII MAJI ANNO R. S. MDCCLXXXVI,

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

VIRO

AMPLISSIMO ATQUE CELEBERRIMO,

DOMINO MAGISTRO,

PETRO ADRIANO GADD,

CHEMIÆ PROFESSORI REG. ET ORDIN., REI PLANTARIÆ PER
FINLANDIAM DIRECTORI, REG. ORDIN. DE WASA EQUITI, REG.
ACAD. SCIENTIAR. STOCKHOLMENSIS ET IMPER. OECONOMICÆ
SOCIETATIS PETROPOLITANÆ MEMBRO., NEC NON SOCIETATUM
LITTERARIAR. UPSALIENSIS, LUNDENSIS, GOTH-
BURGENSIS ALIARUMQUE SOCIO,

AVUNCULO HONORATISSIMO,

Gratissimo condens pectore ingentia, quæ inde ab infantia mea mihi præstitisti favoris prorsus singularis documenta, ne tamen ex continuo ingratus judicer silentio, hanc lubens arripio occasionem, meam in Te, Avuncule Propensissime, pietatem publice declarandi. Permittas autem, supplex rogitō, hujus pignus esse dissertationem hanc meam, quam in sinum benevolentiae TUÆ depono. Quam si serena excipias fronte, ego vicissim ad DEUM O. M. calidissima fundam vota, velite ætatem TUAM, jam ingravescentem, tranquillam & jucundam reddere, ut ex Tuo felix voto, per longam adhuc annorum seriem in Familiæ TUÆ solatium & meum commodum sospes atque incolumis vivas. Ita animitus voveo, ad cineres usque permanfurus

AVUNCULI PROPENSISSIMI

humillimus cultor & obedientissimus Nepos

NICOLAUS GUST. BRANDER.

PRÆFATIO.

Quamvis singulæ Supremi Numinis perfectiones tantam, quantam mens nostra concipere potest, admirationem ac venerationem mereantur; præcipue tamen ejus bonitas, utpote nobis quasi proxima, cordato cuivis obvenit longe pretiosissima; siquidem Deus per eam declarat, quam libenter felicitatem nostram velit promotam, ac reapse eam promoveat, quoties paternæ ipsius benevolentia impedimentum quoddam nostra non objiciat culpa. Quod enim ex immensa possibilitatis abyfso in theatrum mundi hujus prodire nobis licuerit, quod anima nostra eximiis gaudeat facultatibus, quod corpus concinne formatum, quod vivamus, quod cogitemus, quod bonum a malo discernamus, illud appetamus, hoc aversemur, quod rerum creatarum aliæ nobis victum, vestitum aliæ præbeant, aliæ necessitatibus nostris sublevandis, aliæ vero commoditatibus promovendis inserviant, hæc omnia, quæ certe maxima, sunt luculentissima summæ Dei in nos bonitatis documenta. Quum itaque vel ex his jam nominatis appareat, quod meditationum campus vel spatiosior vel gratior Philosopho vix detur, quam ille, in
A quo

quo specimina bonitatis Dei, qui se *ἀνάστυον* nuspam reliquit, colligere potest; haud temerarios eos censerī oportet, quorum in eo occupata fuit opera, ut quæ eandem vel imminuere vel tollere videntur, sint naturæ, sint hominum opera vel facta, aliam habere indolem ostenderent, quam eadem obiter contemplanti externa suggerat species. Hi, universalitatem bonitatis Divinæ agnoscentes, scrupulos sibi ab aliis iterum iterumque objectos variis tollere modis allaborarunt, & imperfectiones rerum creatarum cum bonitate Optimi Creatoris conciliare. Ad quorum imitationem nos in præsentī ostendemus opella, quomodo bonitas Dei erga genus humanum in mentis nostræ imperfectionibus etjam sit conspicua; sperantes, pium hocce propositum pio Lectori ingratum non futurum.

§. I.

Ne paradoxa defendere velle videamur, juvat terminos, in rubro dissertationis nostræ occurrentes, paucis evolvere. *Perfectionem*, voce hac generalissime sumpta, Philosophi definiunt per consensum realitatum in uno, intelligentes per *consensum* tendentiam plurium ad idem aliquod commune, & per *realitatem* quodvis prædicatum, rem aliquam ingrediens, quod proinde positivi quid innuit, aut omnem excludens defectum, aut cum aliquo saltem compossibili defectu conjunctum; quo duplici intuitu tam realitas quam per-

perfectio dispesci solet in *absolutam & respectivam*. Quo circa quum oppositarum sit opposita ratio, *Imperfectio* definienda per dissensum realitatum in uno. Porro realitates pertinent ad Entis vel *essentiam* & hinc pendentia *attributa* vel ad *accidentalibus*; quo respectu *Imperfectio* alia est *essentialis*, alia *accidentalis*. His præmissis observo, Deum, utpote solum Ens absolute perfectum, ac proinde sicut essentia, ita opere Optimum ac Sapientissimum, nihil quidquam, quod reapse imperfectum esset, creare potuisse; qua de re certiores nos facit tam revelatio, quam nostra ratio. Opere enim creationis peracto, sua perspicuens opera, vidit singulorum in toto concentum, declarans proinde *eadem esse valde bona* Gen. 1. 30 seu respective perfecta, absolutæ perfectionis per suam non capacia indolem. Quis etiam mente posset concipere, Deo, Enti perfectissimo, magis placere potuisse imperfectiorem, adeoque infelicitatem sui operis, quam hujus felicitatem? aut Eum prætulisse metum & indignationem rerum creatarum venerationi, amori, & grati in se animi testificationibus? Sacrilegium omnino foret ac nefas, talia de Optimo & Sanctissimo Numine suspicari.

§. II.

Enimvero quum Deus nihil imperfectum creaverit, & tamen, experientia teste, hominibus necesse sit, cum variis conflictari defectibus, ad imperfectio-

nes omnino referendis, quæri potest: unde hæ suam ducant originem? Respondere liceat: quum imperfectiones nostræ non sint essentielles, siquidem homo e formatrice Dei manu prodiens, imaginem Creatoris sui referret, erunt eædem accidentales, in diversis realitatuna gradibus potissimum consistentes, adeoque homini ipsi adscribendæ. Addo, quod humanarum imperfectionum multæ perverse fingantur, & ubi adsunt minimæ, easdem augeat & ultra modum extollat prava hominum ad defectus retegendos pronitas, nulla bonorum, quæ in nobis occurrunt, habita ratione. Queruntur igitur de facultatum suarum limitatione, quam malum Metaphysicum appellavit Illustr. LEIBNITIUS; illam vero penitus considerantes, nihil in ipsa mali, quod bonitati Divinæ officeret, invenimus; est enim *Limitatio* absentia ulterioris realitatis; nihil proinde positivi in se continens, atque insuper ita comparata, ut sponte & absque ulla productione rebus omnibus productis inhæreat. Ducatur enim linea, & terminum ejus seu continuationis defectum, quem quidem malum quid appellare absolum prorsus foret, ultro & absque ullius opera fieri, quisque animadvertit. Immo quum finitum aliquod sine limitatione concipi non possit, quantumcunque Deus limites hos extendisset, querulis tamen occasio de limitatione querendi remansisset. Satius autem fuisset, ut hi bonitatem, propter ea, quæ rebus insunt, venerarentur Divinam, quam Ejus opera,

ra, quorum nec indolem nec fines sibi satis perfectos habent, frivole extenuare. Tales autem haud dissimiles videntur ALPHONSO X, Castiliæ ac Legionis Regi, de suo tantum præsumenti ingenio, ut jactitare non dubitaret, mundi systema concinnius futurum, si Deus in opere Creationis eum in consilium adhibuisset; qui tamen reapse non veram mundi dispositionem, quam plane ignoravit, sed Systema a Ptolomæo propositum, quod licet ineptum, pro vero tamen tunc temporis habitum, taxavit.

§. III.

Non equidem diffiteor, quin Deus hominem pluribus ac majoribus, quam quibus gaudet, ornare potuerit realitatibus; at fieri hoc potuisse sine specie mutanda, nego, immo pernego. Sicut enim rebus creatis non alia, quam relativa, asseri potest perfectio; ita in serie rerum, quarum singulis certi tributi sunt perfectionum gradus, sit oportet animal, quod hominis limitibus est circumscriptum. "Demander, inquit *DR. FORMEX*, pourquoi l'homme n'est pas plus parfait, plus heureux, exempt des traverses & des accidens, que la constitution du monde, & ses propres imperfections lui attirent, c'est précisément demander pourquoi l'homme est homme? Dès la que Dieu vouloit donner l'existence à cette creature qu'on appelle l'homme, il falloit qu'il la fit, telle qu'elle pouvoit être faite; car une chose n'est que"

"ce qu' elle peut être. Son ame devoit avoir cer-
 "taines bornes, certaines limitations, en vertu des
 "quelles l' erreur & le vice y étoient admissibles.
 "Son corps devoit avoir une certaine liaison, ou cor-
 "respondance avec les autres corps dont l' univers
 "est composé. - - - - - supposer le moindre change-
 "ment dans ces circonstances, c' est supposer un au-
 "tre monde & d' autres creatures, c' est détruire l'
 "homme, en voulant le refondre (a)." *Quamvis au-*
tem ceteræ res creatæ fini, ob quam sunt productæ,
jugiter vacent; homo tamen, quamquam illis multis
antecellat nominibus, suo haud contentus statu, loco,
in quo eum posuit Creator relicto, alium, quem ipse
figendi licentiam sibi sumit, occupare nititur. Et
licet omnia in suam creata esse utilitatem experiatur,
majora tamen sibi deberi commoda & ampliores per-
fectiones contendit, sua importunitate eo usque, sicut
videtur, processurus, ut si angelis par esset, eis etjam
excellere cuperet. Si autem omnia ex ejus arbitrio
ordinasset Clementissimum Numen, indignaretur, De-
um, infirmitates ejus, non suam sapientiam fuisse se-
cutum; non perpendens, ordinem naturæ, qui nunc
obtinet elegantissimus, penitus ita turbatum fuisse.
Ponamus enim equo aut bovi eam indultam fuisse
facultatem, ut comparisonem sui roboris cum ho-
minis viribus posset instituere; dic, sodes, an novus
hic cognitionis gradus vel illi, vel nobis fuisset utili-
or? Non certe credo; animalia enim ista jagum postea
fubi-

subire, nobisque tantum, quantum nostra necessitas & commoditas postulent, inservire detrectarent; sed ipsa vicissim continuis periculis, hinc a feris bestiis, illinc ab aëris injuriis atque inedia imminetibus, exponerentur; unde patet, aliam rerum seriem, quam hanc a Deo constitutam, nec qua partes, nec qua totum, vel meliorem, vel optimo Conditore futuram digniorem.

(a) Vid. *Le Philosophe Chrétien* p. m. 6 & 7.

§. IV.

Quum binæ sint partes hominis essentialis, anima videlicet ac corpus, & in utrisque imperfectiones quasdam animadvertere sibi videntur nonnulli, has seorsim expendamus, ut appareat, quam parum accurate illi suos subducant calculos, dum in prætensis defectibus Divinam erga homines bonitatem non agnoscunt. De *intellectu* igitur humano queruntur, quod idem sit adeo obscuratus, ut desideratam nobis non præferat faciem. Concedo ita esse, si præter intentionem Creatoris cultura intellectus fuerit neglecta, nego autem, si adminiculis intellectum perficiendi rite usus sit homo. Ponamus vero, in gratiam dissentientium, quod intellectus adeo perspicax hominibus esset concessus, ut cum Angelis de acumine possent contendere, accidere tamen eis posset, quod quibusdam angelorum contigit, ut per sublimiorem hanc cognitionem feliciores non fierent. Cognoscerent quidem feliciorem statum; juxta tamen scirent plures peccandi modos, nec non fraudum decipu-

cupulis alios implicandi atque his ita nocendi artificia, siquidem cognitio boni distincta, sine cognitione mali oppositi locum habere nequeat. Nonne experientia comprobatur, cum quod non facile nos eorum committamus fidei, quos præ cæteris ingenio, in utramque versatili partem, valere novimus, tum quod hi simplicitatem mentiri sæpe cogantur, ne aliorum a se prorsus avertant amicitiam? Nec ignotum est Justiniani de veteribus Scythis effatum: quod *in his plus profecerit vitiorum ignorantia, quam in Græcis cognitio virtutis (a)*. Immo si hominibus data esset ratio, qua nexum rerum quarumvis melius, quam quidem nunc fit, perspicerent; probabile valde est, quod toti tunc occuparentur in detegendis phænomenis, quæ ex diversa rerum variarum combinatione existerent, adeoque vel tota eorum vita foret speculativa, vel optimas saltem occasiones bene res gerendi identidem e manibus dimitterent. Nec Historia heic nobis contrariatur, quod, brevitatis ergo, unico tantum ostendemus exemplo. Quis, quæso, regnandi principia ac rerumpublicarum arcana vel intimius perspexit vel melius explicuit, quam acutissimus Cornelius TACITUS? De hoc tamen constat, quod eidem, gubernationi Africæ admoto, nihil profuerint aurea dicta, quæ Romæ in otio scripserat, sed quod turbas tantum & seditiones, quas componere non potuit, excitaverit (b). Quam sæpe - ne Philosophi, ceteris acutiores, prolapsi sunt in errores, rationi ac religioni adversos, quin & Societati

noxios, non passi, se ab his deviis in rectam veritatis semitam reduci? Fingamus porro, quod Deus homini concessisset intellectum, quo futura posset prævidere, quam grave - ne nobis foret Divinum hocce munus? Nonne conditio quæ nunc misera per futurorum præscientiam foret miserrima? Cui felix contingeret rerum successus, virtutum plerarumque negligeret exercitium, fruitioni felicitatis speratæ totus intentus; nec tamen sua forte satis esset contentus, si felicitatem diu expectare cogeretur, vel eadem non satis diu frueretur, vel etjam eam deberet personis, quibus obstrictum esse, gravissimum censeret. Contra ea is, qui sciret se adversitatum procellis jactatum iri, malorum futurorum longe prius haberet sensum, quam eadem ingravescere inciperent; quorum metu bona etjam, ipsi interea oblata, ei forent fastidio. Ponamus quempiam præscivisse, se carceri inclusum iri, & consortio dilectæ conjugis, liberorum atque amicorum per aliquot annos cariturum, profecto carceris molestiæ non in momento, quo includitur, sed ab initio cognitionis hujus mali incipient. Eleganter itaque cordatissimus GELLERT, "Gesetzt," die Welt und die menschliche Natur könnten dabey" (cum præscientia futurorum) bestehen, welche Hölle würde die Welt seyn, und welches schreckliches Glück das Glück, ein mensch zu seyn? Ja sollte es Menschen geben, welche die Gabe hätten, mir mein Schicksal voraus zu sagen; so bitte und beschwöre" *

"ich sie, mir ihre unselige Weisheit zu verschweigen.
 "Pest, Hunger und Schwerdt sind grosse Landplagen; a-
 "ber Nativität stellen, wofern es welche gäbe, Nativität-
 "steller für das ganze menschliche Geschlecht, würden
 "noch weit furchterlicher als alle diese Uebel seyn, (c)".
 Quære porro liceat: quis sua forte magis sit con-
 tentus & minus futuri mœrore angatur, qui pluri-
 mum, an qui parum novit? ille dies noctesque se tor-
 quet, ut suam continuo augeat cognitionem, & com-
 moda sibi paret fata, hic sine ægritudine ignorat ea,
 quæ suam præcise non spectant sortem: ille servit am-
 bitioni, dum sibi non deesse nititur; hic paret necessi-
 tati ac naturæ, quæ utraque paucis contenta. Ab-
 sit tamen, ut, hisce in medium allatis, ignorantia aut
 stupiditatis patrocinium in nos susciperemus; ostende-
 re tantummodo debuimus, intellectum perspicaciorem
 eo, quem Deus homini clementer concessit, nobis pro
 præsentis nostræ conditione haud utilem fuisse, adeoque
 nec bonitati divinæ consentaneum, talem nobis largiri.

(a) Vid. *Histor. Libr. II. Cap. II.* (b) Vid. *REINHARDI Theatrum prudentiæ elegantioris &c. Libr. III. Cap. IV. §. 10.* (c) Vid. *Kermischte Schriften p. m. 283.*

§. V.

Nostram præterea imaginationem, seu facultatem
 reproducendi sensationes, jam antea habitas, insimul-
 ant, esse eam nimis languidam, vellentque, si per i-
 psos stare, eandem esse vividissimam. Qui vero hanc
 fo-

fovent opinionem, haud perpendunt, quod vivida nimis imaginatio rationem nostram non raro ita confundat, ut perversa de rebus obviis feramus judicia, & visa pro compertis habentes, in errorum labyrinthos incidamus. Quoties nævum vel minimum invenimus, toties imaginatio hunc in omnes versat partes, donec maxima turpitudinis species appareat, subfuscum in aterrimum commutans nigrorem. Quoties autem præstantiam rei cujusdam reperire cupit homo, imaginatio ipsos defectus in perfectionibus habet; adeo ut sparsa Philumenarum ora singulari se commendent venustate; ita quædam, etjam præter meritum, extollens aut extenuans, ut ubi bene, nihil melius, ubi autem male, nihil pejus inveniatur. Quid igitur futurum esset, si imaginationem nobis concessisset Supremum Numen ea, qua nos instruxit, multis vividiorum gradibus? Ad hæc prævia notum est experientia, quod imaginatio maximum habeat in corpus influxum, vehementes motus ac subitaneas in eodem excitans mutationes, adeo ut homines imaginatione rerum absentium, propter plurium idearum confoederationem magis interdum, quam illarum præsentia afficiantur; quare excitata imaginatio non raro fuit causa multorum hominum malorum, aliis longam morborum seriem, aliis autem ultima sibi accelerantibus fata; ipsa insuper in aliis culturam virtutum ac munerum curam sufflaminavit, debitos labores proponens, ut sarcinas, agentis viribus longe superiores.

Quæ mala per auctam imaginationis vim procul dubio auferentur. Hinc tamen inferat nemo, imaginationem esse funestum quoddam Dei donum, aut sortem nostram futuram meliorem, si ipsa esset obtusior; sic profecto nostra imminueretur cognitio, ingenii humani festiuitas sordesceret, agendi studium torpesceret, & maxima innocuarum voluptatum, quæ sanitatem ac vigorem conservant, pars sine illa periret. Humanæ itaque conditioni optime consuluit Optimus Creator, quod imaginationis gradum nec intensiorem, nec obtusiorum eo, qui nostro inest animo, nobis concesserit?

§. VI.

Memoriam, seu facultatem nostram ideas reproductas recognoscendi, imperfectionis accusant nonnulli, quod ipsa non raro & fallatur & fallat, qui proinde memoriam cupiunt & capaciorem & tenaciorem. Sed hi fere sunt, qui rerum præstantiam ex harum æstimant copia, non perpendentes, multarum laudem in mediocritate consistere, quod ignis & aquæ exemplo præcipue constat. Forte etiam stilum censorem verterent dissentientes, si cogitarent, quanta memoriæ velut prodigia nobis sistat Historia, proponens hinc belli duces, qui quemlibet in numerosis suis exercitiis militem nominatim compellarunt, illinc Philosophos, qui solius memoriæ ope, absque charta & stylo extraxerunt radices quadraticas ex summis, quæ
plus

)

13

(

plus quam sexaginta constarent cifris. Demus vero hominibus concessam fuisse memoriam, allatis exemplis capaciolem ac tenaciolem; quum tamen mens nostra nihilominus maneret limitata, fieri aliter non posset, quam ut hæc nimia illa idearum reproductarum multitudine ac varietate confunderetur, vel saltem fatigaretur. Præterea injuriæ acceptæ, scandala, pericula & sexcenta hujus modi alia, quorum nunquam possemus oblivisci, & quorum acutior, quam voluptatum perceptarum esse solet memoria, continuas nobis parerent indignationes & ægritudines, ab officiis nos sæpe revocarent, facerentque, ut felicitate, cui nos destinavit Optimus Creator, per auctam memoriæ perfectionem, excideremus. Testor experientiam, quæ docet, quod ingenuus virtutis alumnus multa ex sua oblitterare memoria necesse habeat, quæ moralem ejus perfectionem & desideratam animi requiem impedirent.

§. VII.

Alteram mentis nostræ facultatem principalem, *voluntatem* puta, quam LEIBNITIUS per inclinationem faciendi aliquid pro mensura boni, quam continet (a), alii Philosophi per facultatem animæ, qua bonum appetimus & malum averfamur, definiunt, ex magna laborare imperfectione, eo certius nonnullis obvenit, quod experientia doceat, homines plerosque non solum velle aliis nocere, sed etjam quod vix ab-

stineant ab iis, quæ sibi ipsis sunt noxia & pernicio-
sa; quare a tenera discimus ætate, voluntatem no-
stram esse pravam. Enimvero, quum pravitas proprie
non cadat nisi in substantiam cogitantem, qualis non
est nostra voluntas, quæ nihil appetit aut averfatur
nisi quod ipsi ut bonum vel ut malum sistat sive ratio
sive imaginatio, pro ut illa aut hæc prædominetur,
ignoti enim ut nulla cupido, ita nec averfatio; conse-
quenter si quid fiat perverse, culpa non in volunta-
tem, rationis aut imaginationis ministram, sed in ho-
minem erit conjicienda, qui sese ad agendum prius
determinavit, quam inter bonum verum & apparens
fatis distinxit. Vix igitur ostendi potest, quempiam
alteri ex proposito nocuisse, nisi aliquam hinc vel u-
tilitatem vel voluptatem, utramque a se in bonis ha-
bitam, in se redundaturam speraverit; nec quisquam,
qui sui est compos suique juris, malum quoddam sibi
acceleravit, nisi illud, comparative saltem ad præsen-
tem infelicem statum, pro bono habuit. Quod au-
tem luculentius esse potest Divinæ in nos bonitatis
argumentum, quam quod voluntati nostræ intensissimum
studium appetendi bonum & fugiendi malum indide-
rit? Quod tamen a fine Creatoris sæpe aberrat vo-
luntas, ab homine ipso provenit, qui ex libertate sibi
concessa attentionem suam non quo debeat, sed quo
placeat, vertit, & finem Creatoris oblivioni tradit.
Si cum dissentientibus ponamus, voluntatem nostram
fuisse longe perfectiorem, adeo ut nihil nisi optimum

appeteremus, evidens est, quod præcipua voluntatis affectio, libertas scilicet, periclitaretur; cujus defectu felicitatem suam minus persentiret homo, non dissimilis illi, qui omnium rerum copia ad præscriptum quendam tenorem, non ex suo beneplacito, frueretur.

(a) Vid. *Ejusdem Theodicæam* p. m. 1607.

§. VIII.

Quærat forte quispiam: An bonitas Divina, quam summam esse vidimus, in nostris quoque imperfectionibus moralibus, seu actionibus malis, sit conspicua? Quam dum affirmamus quæstionem, opinionis nostræ sensus ita non erit torquendus, quasi Deus malas quasvis actiones vi suæ sanctitatis non semper detestetur; sed quod ipse paternam suam improbis non statim subtrahat curam, dum hi salutis suæ prorsus incurii, legem ejus temere transgrediuntur. Quod enim impii multas devorare molestias, quin & gravissima subire cogantur pericula, antequam flagitium possint perpetrare; quod porro, hoc ex votis peracto, externos terrores, internos cruciatus, quin & mala quævis, cum pravis naturaliter connexa actionibus, ut infirmitates, morbos & ipsam experiantur mortem; his ipsis malitiæ humanæ objectis repagulis Deus declarat, quantum misericordiæ suæ viscera nostris commoveantur malis, & quam serio velit a flagitiis homines reducere, per potentiam

tiam suam eos, in prava ruituros, reducturus, si talem vim nostra pareretur libertas. Et dum homo peccare nihilominus pergit, Deus tamen pravitatem ejus ad bonum dirigit finem, adeo ut ex malo particulari bonum non raro resultet generale.

Quominus autem meditationibus his diutius immoremur, obstat imprimis temporis angustia; quare finem huic imposituri opellæ, eandem obfirmamus elegantibus hisce versibus, ab Inclyto POPE desumptis & in Linguam Gallicam ab Abbate du RESNEL translatis:

*La Nature n' est pas une aveugle puissance,
C' est une art qui se cache à l' humaine ignorance,
Ce qui paroît hazard, est l' effet d' un dessein,
Qui derobe à nos yeux son principe & sa fin.
Ce qui dans l' Univers te revolte & te blesse,
Forme un parfait accord qui passe ta sagesse.
Tout désordre apparent est un ordre réel,
Tout mal particulier un bien universel.
Et bravant de tes sens l' orgueilleuse imposture,
Conclus que tout est bien dans toute la Nature.*

S. D. G.

